

Ростока М.Л.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОБЛІКОВЦІВ З РЕЄСТРАЦІЇ
БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДАНИХ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
ПРОФТЕХОСВІТИ**

Забезпечення раціонального поєднання традиційних та комп'ютерно-орієнтованих педагогічних підходів у професійній підготовці учнів ПТНЗ вимагає вирішення завдань поліпшення якості набуття ними певного кваліфікаційного рівня. Це слугує підставою щодо розвитку інноваційних процесів у професійній освіті, які охоплюють розроблення нових методів, технологій і прийомів навчання, створення нових форм організації навчального процесу, застосування принципово нових засобів навчання. Все це відбувається за умови науково-технічного прогресу, і, перш за все - інформатизації освіти. А саме, метою статті є визначення особливостей формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації профтехосвіти.

Фундаментальні і прикладні дослідження В. Безпалька, В. Бикова, Н. Морзе, І. Роберт, Tim S. Roberts та інших в галузі інформатизації освіти підтверджують, що впровадження інформаційних технологій у навчальний процес суттєво сприяє підвищенню ефективності навчання на всіх його рівнях, особливо, якщо мова йде про формування професійної компетентності. Різні проблеми використання комп'ютерів у процесі навчання та педагогічні умови відповідного їх використання висвітлені в наукових працях А. Асмолова, Ю. Барановського, Я. Ваграменко, А. Гуржія, В. Дорошенка, М. Кадемії, Н. Тализіної та інших.

Інформатизація освіти - процес забезпечення освіти методологією і практикою розроблення і оптимального застосування сучасних інформаційних технологій, які зорієнтовані на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання [1, с. 123].

Розвиток суспільства на сучасному етапі його інформатизації визначається рівнем використання комп'ютерної техніки та інтеграцією її у комп'ютерні мережі. Традиційні методи ведення документації, в тому числі й облікової, замінюються безпаперовими комп'ютерними технологіями, які забезпечують документообіг у всіх галузях народного господарства країни. У зв'язку з цим змінюються вимоги до підготовки кваліфікованих кадрів, які здатні до творчої праці, професійного самовдосконалення, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці і професійно

мобільних. «Головною проблемою існуючої в Україні системи підготовки кадрів є великий розрив між одержуваними знаннями й потребами в реальній економіці. Найчастіше одержувані кваліфікації просто неактуальні для підприємств компаній. Низька якість підготовки кадрів пояснюється надмірним державним регулюванням процесу надання освітніх послуг, низьким рівнем конкуренції між навчальними закладами за залученням студентів та учнів, а також відсутністю доступної об'єктивної інформації про потреби ринку й ринок освітніх послуг», - це зазначається в Концепції економічного розвитку України на 2008-2015 роки та в Національній Доктрині розвитку освіти в Україні [2, с. 29].

Економічний напрям підготовки кваліфікованих кадрів, який має швидкий темп розвитку та відтворює нормативно-правовий та інформаційно-комунікаційний зміст навчання, досліджують науковці І. Роберт, В. Савченко, В. Свистун, А. Турило, та ін. Проте питання підготовки обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у професійно-технічному навчальному закладі залишилося поза увагою дослідників. Актуальним питанням нині є підготовка фахівців бухгалтерської справи із знанням облікового діловодства і досконалого вміння оформляти реквізити за допомогою комп'ютера, миттєвого реагування на будь які зміни законодавчого і нормативного характеру, вміння подати інформацію на певному рівні в зазначений час, конкретно за призначенням тощо. Все це можливо якщо функціонує певна педагогічна технологія, яка інноваційно відображена у своєму інтерактивному змісті. «Ринкова економіка вимагає виховання нового покоління, яке, вступаючи в життя, повинно розуміти та мати необхідне уявлення про сучасні економічні системи, основи господарської діяльності», - зазначено у монографії доктора педагогічних наук, професора, В. І. Свистун [3, с. 9]. Також, науковець згадує, що «в сучасній науковій практиці дуже мало досліджень, які торкаються економічної підготовки студентів професійно-технічних навчальних закладів», зосереджує увагу на аспектах висвітлених вперше у працях М. Н. Нульмана та І. М. Носаченко, дослідження яких базувались на досвіді розроблення питань вивчення економічних проблем у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ. [3, с. 10]

В Україні відчувається дефіцит конкурентоздатних бухгалтерських кадрів, що відповідають сучасним вимогам до цієї категорії працівників. Проникнення товарів, послуг і капіталів через національні кордони, поява і розвиток мультинаціональних корпорацій, орієнтація українських підприємств на міжнародні стандарти ведення бухгалтерського обліку та звітності зумовлюють потребу ринку у висококваліфікованих фахівцях, здатних працювати як в сформованих умовах, так і в умовах змін. Зазначені зміни в соціальному і економічному житті країни вимагають розроблення сучасних підходів до процесу навчання майбутніх бухгалтерів, обліковців з реєстрації

бухгалтерських даних, які вміють вирішувати стандартні професійні завдання в рамках основних функцій своєї виконавчої діяльності. Наявність стійкого попиту на бухгалтерські кадри, масовість їх підготовки обумовлюють необхідність розробки і, що особливо актуально, реалізації продуктивних педагогічних технологій, маючи на увазі, що і сама професійна діяльність бухгалтера по суті є технологічною. «У сучасному інформаційному світі бухгалтерський облік, як найдавніша інформаційна система, переживає період «перенавантаження», пошуку нових ідей та затребуваності. В розвинутих країнах все більше проглядається концепція сприйняття бухгалтерської системи важливим елементом національної безпеки та дієвим фактором економічної експансії на ринки країн третього світу» - зазначає В. М. Жук у монографії «Концепція бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України» [4, с. 3].

Нині навчання бухгалтерським наукам майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних не відповідає вимогам часу. Рівень комп'ютеризації навчально-виробничого циклу професійної підготовки бухгалтерських кадрів у професійно-технічних навчальних закладах дуже низький, незважаючи на те, що більшість навчальних закладів отримала сучасні комп'ютерні класи та відповідне програмне забезпечення для навчання за цим напрямом. Однак, професійне становлення учнів, як обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, саме у професійно-технічних навчальних закладах, дає можливість забезпечити народне господарство країни працівниками виконавчої бухгалтерії майже у всіх галузях функціонування суспільства.

Також у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників має бути врахований надзвичайний сенс адаптивного управління навчально-виробничим процесом ПТНЗ. Сучасні педагогічні підходи до організації навчання і виховання, особливо в умовах формування професійної компетентності майбутніх фахівців, обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, мають здійснюватися за законами превентивної педагогіки. «Адаптивне управління – це процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосування поведінки суб'єктів діяльності на дія(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення. Рушійним фактором розвитку такої управлінської системи є баланс інтересів усіх її учасників і підструктур. Адаптивне управління характеризується змістом (функції), організаційною структурою (напрямок взаємовпливу і порядок взаємодії учасників управлінського процесу) і технологією (порядок здійснення та механізм взаємоузгодження)» - стверджує доктор педагогічних наук, професор Г. Єльнікова [5] Дійсно, необхідність формування адаптивної поведінки, адаптивного мислення, всіх учасників навчально-виробничого процесу ПТНЗ є ключовою особливістю реалізації завдань підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах набуття професійних компетенцій.

За умови адаптивності покращується якість навчання учнів, підвищується їх життєвий і соціальний рівень, виникає потреба у взаємонавчанні, самоосвіті, самореалізації, підштовхує майбутніх фахівців до визначення стабільних професійних потреб. Приклади впровадження механізмів адаптивного управління ми черпаємо із досвіду наукових шкіл в Україні - Г. В. Єльніковій та в Росії - П. І. Третьякова [6].

Важливим завданням економічного напрямку підготовки фахівців бухгалтерської справи є формування в них ІК - компетенцій ведення облікового діловодства і досконалого вміння оформляти реквізити за допомогою комп'ютера, миттєвого реагування на будь які зміни законодавчого і нормативного характеру, вміння подати інформацію на певному рівні в зазначений час, конкретно за призначенням тощо. [7, с. 1, 2]. Тому, особливістю формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних на сучасному етапі інформатизації, як освіти так і бухгалтерського документообігу, є раціоналізація комп'ютеризації навчання у ПТНЗ.

Формуванню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників приділяється певна увага як у педагогічній теорії, так і в практиці, зокрема у наукових доробках А. Ашерова, І. Ісаєва, О. Огарьова, В. Сластеніна, В. Ягупова та ін. Науковцями стверджено, що саме професійна компетентність обумовлює практичну спрямованість професійної підготовки робітників, впливає на профадаптацію, професіоналізм фахівця за умови самонавчання та самовиховання. Однак, ще не існує спеціальних досліджень, присвячених проблемам формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації профтехосвіти. Разом з цим, саме система ПТО є основною можливістю для одержання кваліфікації, де вже має набуватися досвід практичної діяльності майбутнього фахівця. В «Енциклопедії освіти» доктор педагогічних наук, професор Лозовецька В. Т. дає визначення професійної компетентності як інтегрованої характеристики ділових і особистісних якостей фахівця: сформованості умінь розмірковувати й оцінювати професійні ситуації і проблеми; наявності творчого характеру мислення; виявленні ініціативи у виконанні виробничих завдань; здібностей усвідомлювати розуміння особистої відповідальності за результати праці; здатності до управління виробничим колективом; прийняття раціональних рішень у розв'язуванні конкретних завдань і проблем [8, с. 722].

У зв'язку із зазначеним вище виникла необхідність у переорієнтації парадигми професійно-технічної підготовки майбутніх фахівців з обліку реєстрації бухгалтерських даних. В межах розроблення цієї проблеми виокремлюється вагоме протиріччя між зростаючою потребою інформаційного суспільства в інноваційно налаштованих, комп'ютерно-орієнтованих, професійно мобільних робітниках та

традиційністю науково-методичного супроводу їх освітньої підготовки в умовах інформаційного навчального середовища ПТО. Наявність даного протиріччя зумовило проблему дослідження: вивчення та моделювання педагогічних умов і засобів, створення яких здатне забезпечити формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

Безпосередньо, особливості формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації профтехосвіти полягають в обґрунтуванні та перевірці ідеї можливості організації їх професійної підготовки на основі компетентісного підходу:

1. Модернізація системи цінностей (орієнтація на ідеї гуманізації суспільства і глибоке усвідомлення загальнолюдських цінностей, на соціальну та професійну активність, на інноваційну активність, готовність до самоосвіти, високу інформаційно-технологічну культуру) на основі принципів формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в процесі одержання кваліфікації (принцип: багатоваріантності, мережевій кооперації, комплексності використання особистісного потенціалу учнів, системності та взаємодоповнення складових навчально-виробничого процесу, рефлексії та використання особистого досвіду суб'єктів, соціальної активності з використанням зворотного зв'язку). Тобто, визначенні соціологічних аспектів виховання майбутніх кваліфікованих робітників в умовах формування їх професійної компетентності, зокрема обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

2. Встановлення кореляції між розвитком рис професійної самостійності і формуванням професійної компетентності.

3. Оптимізація застосування сучасних продуктивних педагогічних технологій у формуванні професійної компетентності фахівця бухгалтерського напряму для підвищення ефективності набуття кваліфікаційного досвіду в умовах інформатизації навчально-виробничого процесу ПТНЗ (*розроблення відповідного змісту навчання в умовах системи ПТО; контролю, оцінки та самооцінки учнів з вивченням рівня сформованості знань, умінь, досвіду, відносин до освоюваної професійної діяльності; застосування корекції процесу формування самооцінювання майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних на основі створення умов для прояву активності у навчальній та практичній діяльності; здійснення поєднання навчальної та практичної діяльності учнів, як найважливішого фактору формування адекватної особистісної та професійної відповідності кваліфікованого робітника, технічного службовця умовам існування в інформаційному суспільстві*).

4. Виявлення і пояснення закономірностей зв'язків, що впливають на результат формування професійної компетентності обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, які полягають у прямій пропорційній

залежності від рівня професійних компетенцій від ключових і базових, з одного боку, і розвитку «Я-концепції» особистості, з іншого.

5. Визначення прямої залежності між високим рівнем суб'єкт суб'єктних відносин учнів в навчально-виробничому процесі ПТНЗ і ефективністю формування їх професійної компетентності.

6. Забезпечення умов розвитку інформаційно-технологічної культури як основи професійної етики майбутнього фахівця бухгалтерського діловиробництва.

7. Розроблення моделі педагогічної системи умов формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в процесі набуття кваліфікації з врахуванням Держстандарту ПТО.

На думку російського науковця І. Зимньої «компетентнісний підхід є системним, міждисциплінарними, характеризується як особистісним так і діяльнісним аспектами, має практичну, прагматичну і гуманістичну спрямованість. Компетентнісний підхід підсилює практико-орієнтованість освіти, її прагматичний, предметно-професійний аспект» [9, с. 32].

Отже, у підготовці учнів сфери ПТО найважливішою постає задача максимального наближення процесу навчання до умов виробництва. Тому розробляти і впроваджувати Держстандарт ПТО автономно, без взаємодії з підприємствами, - марна справа. Це створення відповідних умов при проходженні практики учнями, це стажування майстрів, оновлення навчально-матеріальної бази та інше. [10]. Не слід також забувати, що з точки зору забезпечення якості профтехосвіти найбільш актуальною залишається проблема комп'ютеризації навчальних закладів. В той же час виникає проблема педагогічних кадрів, здатних професійно вести навчання з використанням комп'ютерної техніки та сучасних електронних засобів навчального призначення. Всім зрозуміло, що час викладачів і майстрів виробничого навчання, що стоять біля дошки з крейдою в руках, давно минув [11]. Майбутнє за інноваційно налаштованими педагогами, які спроможні налагодити суб'єкт--суб'єктну взаємодію в процесі формування професійної компетентності майбутнього комп'ютерно-орієнтованого обліковця з реєстрації бухгалтерських даних. Адже залучення додаткових інвестицій сприятиме впровадженню в навчально-виробничий процес ПТНЗ сучасних освітніх технологій і засобів навчання, поширюватиме можливості якісного потенціалу педагогічних умов формування професійної компетентності кваліфікованих бухгалтерських кадрів в умовах інформатизації профтехосвіти.

Література

1. Роберт И. В. Современные информационные и коммуникационные технологии в системе среднего профессионального образования. / Методические рекомендации. М.: Научно-методический центр среднего

професійного освіти Міністерства освіти і науки України, 1999, 6 п.л. **2. Концепція** економічного розвитку України на 2008-2015 рр. [Електронний ресурс] / Електронні дані. Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/ua_economics_ua.pdf. **3. Свистун В. І.** Економічна підготовка фахівців аграріїв. [монографія] / В. І. Свистун. – Житомир: Полісся, 1999. – 80 с. **4. Жук В. М.** Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: [монографія] / В.М. Жук; за ред. О.О. Аврамчук. - К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки" УААН, 2009. - 648 с. **5. Сльникова Г. В.** Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти. / [Електронний ресурс] / Електронні дані. Режим доступу: <http://www.dissertation.com.ua/node/685150> **6. Третьяков П. И.** Адаптивное управление педагогическими системами. / П. И. Третьяков, С. Н. Митин, Н. Н. Бояринцева. - М.: Академия, 2003. - 368 с. **7. Ростока М. Л.** Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних [Електронний ресурс] /Електр. наук. вид-ня./ е-журнал «Теорія і методика професійної освіти»/ ІТТО НАПН України, випуск № 2 [2012]/ М. Л. Ростока. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних . Електронні дані. Режим доступу: <http://tmpe.gb7.ru/docs/2/11rosrad.pdf> **8. Лозовецька В. Т.** Енциклопедія освіти. / Акад .пед. наук України. За гол. ред. В. Г. Кременя. / В. Т. Лозовецька. Професійна компетентність. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. **9. Зимня І. А.** Ключові компетентності як результативно-цільова основа компетентнісного підходу в освіті. / Авторська версія / І.А. Зимова. М.: Московський дослідний центр підготовки фахівців. 1999, - 42 с. **10. Новые стандарты в профтехобразовании** [Електронний ресурс] /Електр. період. в-ня/ е-газета «Луганська правда» /<http://www.pravda.lg.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=942> **11. Купряшина Л. А.** Обеспечение рационального сочетания традиционных и компьютерно ориентированных подходов в профессиональной подготовке студентов экономических специальностей (на примере курса математики) /Автореферат. Пенза. 2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.referun.com/n/obespechenie-ratsionalnogo-sochetaniya-traditsionnyhi-kompyuterno-orientirovannyh-metodicheskikhpodhodov- v-professionaln>

Ростока М. Л. Особливості формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації профтехосвіти

У статті зосереджується увага на особливостях формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних в умовах інформатизації профтехосвіти.

Ключові слова: професійна компетентність, обліковець з реєстрації бухгалтерських даних, інформатизація освіти, педагогічні умови.

Ростока М. Л. Особенности формирования профессиональной компетентности будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных в условиях информатизации профтехобразования

В статье сосредоточено внимание на особенностях формирования профессиональной компетентности будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных в условиях информатизации профтехобразования.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, учетчик по регистрации бухгалтерских данных, информатизация образования, педагогические условия.

Rostocka M. Features of formation of professional competence of future accounting clerk for registration of accounting data in the informatization of vocational training

The article focuses on the peculiarities of formation of the professional competence oriented accounting clerks for recording accounting data of informatization requirements for vocational training.

Keywords: professional competence, vocational -technical education, computerization of education, accounting clerk, pedagogical conditions